

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

18 TE.. 2007

Sayı : B.08.0.ÖÖG.0.19.02.02.420 /

Konu: İşitme Engelliler

Öğretim Programı

00056537

..... VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Özel, özel eğitim kurumlarında uygulanmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 09/07/2007 tarihli ve 132 sayılı kararıyla onaylanan, "Özel, Özel Eğitim Kurumları İşitme Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi" programı Genel Müdürlüğümüzün www.ookgm.gov.tr web adresinde yayımlanmıştır.

Bilgilerinizi ve ilinizdeki özel, özel eğitim kurumlarına duyurulması hususunda gereğini rica ederim.

Öner GÜNEY
Bakan a.
Genel Müdür

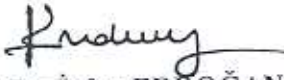
DAĞITIM:
B Planı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

SAYI: 132	TARİH: 09.07.2007	KONU: "Özel, Özel Eğitim Kurumları İşitme Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi" Programı
ÖNCEKİ KARARIN		
SAYI:	TARİH:	

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün 06.06.2007 tarihli ve 55192 sayılı teklif yazısı üzerine Kurulumuzda görüşülen "Özel, Özel Eğitim Kurumları İşitme Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi" programının ekli örneğine göre kabulü kararlaştırıldı.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN
Kurul Başkanı

Nazım İrfan TANRIKULU
ÜYE

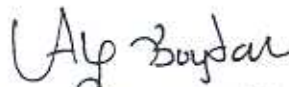
Ömer ÖZCAN
ÜYE

(izinli)
Fusun KÖKSAL
ÜYE

Ahmet SONMEZ
ÜYE

Ahmet Ergun BEDÜK
ÜYE

(izinli)
İbrahim BUKEL
ÜYE

Hüseyin Alp BOYDAK
ÜYE

Dr. Muammer YILDIZ
ÜYE

Halil AŞICI
ÜYE

Merdan TUFAN
ÜYE

(izinli)
Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ
ÜYE

Dr. Vahap ÖZPOLAT
ÜYE

Aslı Gibidir.

KURUMUN ADI:

KURUMUN ADRESİ:

KURUCUNUN ADI:

PROGRAMIN ADI: Özel, Özel Eğitim Kurumları İşitme Engelliler Bireysel ve Grup Eğitimi Programı

PROGRAMIN DAYANAĞI:

1. 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu
2. 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
3. 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
4. Özel, Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği
5. Özel Kurslar Yönetmeliği
6. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

PROGRAMIN SEVİYESİ: Her yaştaki işitme engelli bireylerin gelişim alanlarına ait özellikler dikkate alınarak düzenlenmiştir.

PROGRAMIN AMAÇLARI

Bu program ile işitme engelli bireylerin;

1. İşitsel algı becerilerini üst düzeyde kullanarak yaşlıları düzeyinde dil ve konuşma becerisi geliştirmeleri,
2. Alıcı dil becerilerini geliştirmeleri,
3. İfade edici dil becerilerini geliştirmeleri,
4. İletişime yönelik oral motor becerilerini geliştirmeleri,
5. Artikülasyon fonksiyonlarını geliştirmeleri,
6. Görsel algı süreçlerini geliştirmeleri,
7. Motor ve temel özbakım becerilerini geliştirmeleri,
8. Bilişsel ve sosyal gelişim sağlamaları,
9. Dikkat, bellekte tutma, hatırlama ve benzeri öğrenme süreçlerini geliştirmeleri,
10. Sözel ve yazılı anlatım becerileri geliştirmeleri,

11. İletişim becerileri kazanmaları,
12. Eğitimden edindiği bilgi ve becerileri günlük yaşamda uygulamaları, amaçlanmaktadır.

P PROGRAMIN UYGULANMASIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Bu program: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde işitme engeli sorunu olan bireylere uygulanacak eğitim ve rehabilitasyon programlarında işitsel algı ve bununla ilişkili olarak dil ve konuşma, bilişsel, psikososyal ve motor becerilerin geliştirilmesini kapsamaktadır.

1. Program, işitme engeli nedeniyle dil ve konuşma becerisini kazanmada sorunu olan bireylere işitme ve dinleme fonksiyonlarını geliştirmelerini, dil ve konuşma becerilerini kazanmalarını sağlayabilecek uygulamalarda çerçeve oluşturmaktır.
2. Program çerçeve program niteliğindedir. Bireyin ön değerlendirmesi sonucuna göre başlaması gereken seviye tespit edilerek, programın bireye uygun olan basamakları belirlenmelidir. Programda amaçlara genel olarak yer verilmiştir. Bireye özgü özel amaçlar tespit edilerek bireyselleştirilmiş eğitim planı içeriği oluşturulur.
3. İşitme engelli bireylerin işitme kaybının derecesi, dil ve konuşma becerileri, bilişsel, psikososyal, motor özellikleri gibi bireysel farklılıkları nedeniyle programın amaçları ve uygulamaları konusunda düzey ve yaş gruplaması yapılmamıştır.
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanırken bireylerin işitsel algı, dil gelişimi ve bilişsel gelişim seviyeleri, zeka seviyeleri, kronolojik yaşları ve öğrenme düzeyleri göz önüne alınır.
5. Kursiyerlerin işitmeye yardımcı cihazları ile işitsel algı becerilerini en üst düzeyde kullanmaları öncelikle sağlanır.
6. Program uygulanırken bütün bireyin gelişimsel özelliklerine uygun olarak adım adım, basitten zora doğru ilerlenir ve bir adımda gerekli beceriler kazanıldıkça bir sonraki seviyeye geçilir.
7. İşitme engelli bireylerin bireysel ve grup eğitimi uygulamalarında her bir gelişim alanı (dil ve konuşma, bilişsel, sosyal, duygusal ve motor gelişim alanları) bütün olarak ele alınır.
8. İşitme engelli birey, eğitimi süresince değerlendirmeler ile takip edilmeli, gereksinimlerine göre plan değişikliği yapılır.
9. Bireysel eğitim programının uygulanmasında bireyin gereksinimine göre doğal işitsel sözel yöntem, işitsel yöntem veya total (tüm) iletişim yöntemleri tercih edilir. Ayrıca,

gözlem, gösterip yaptırma (demonstrasyon), soru-cevap ve dramatizasyon teknikleri vb. uygulanır.

10. İşitme engelli bireyin dil ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde akademik beceriler kazandırılırken Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanmış örgün eğitim (ilköğretim ve ortaöğretim) kurumları eğitim programlarından yararlanır.
11. Bu program ile işitme engelli bireylerin, aileleri ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve aile üyelerinin engelli bireyde sözel iletişim isteği uyandırabilmeleri beklenmektedir. Bu nedenle ailelerin eğitim sürecine katılmaları sağlanmalı ve aile eğitim programları hazırlanmalıdır. Ayrıca kurum tarafından ailelere psikolojik destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmelidir. Aile eğitimi verilirken; çocuğun eğitim programı ve ilgili eğitim aktiviteleri, işitme engeli, dil gelişim evreleri, işitme cihazları, destek cihazlar (FM cihazları, titreşimli cihazlar) koklear implant uygulamaları, cihazların bakımı ve kullanımı vb. hakkında bilgi verilmelidir. Aileye bireyin cihazlı olarak dinleme, ayırt etme, anlama becerilerini kazanmasında kullanacağı iletişim stratejileri öğretilir.
12. İşitme engellilerin, kazandıkları becerileri günlük yaşamsal eylemlere dönüştürebilmeleri için eğitim programına uygun sosyal faaliyetler yapılmalı, bireyin yakın çevresi ve günlük yaşam becerilerine uyumunu sağlayacak konulara ağırlık verilir.
13. Uygulamalarda bireysel eğitimler; eğitim odyoloğu /odyolog, dil ve konuşma terapisti, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, işitme engelliler öğretmeni, çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni, özel eğitim öğretmeni tarafından konuların özellikleri de dikkate alınarak yapılmalıdır. Grup eğitimlerinde ise bahsi geçen uzmanların denetiminde olmak üzere, işitme engeli konusunda sertifika almış sınıf öğretmenleri de görev alır.
14. İşitme engellilerin eğitimine önce çevresel gürültülerden arındırılmış ses yalıtımı yapılmış ortamlarda başlanılmalı, günlük yaşamdaki gürültülü ortamlarda sürdürülmelidir.

PROGRAMIN SÜRESİ

1. Günlük Süre :1-4 saat arası bireysel ve grup eğitimi
2. Haftalık Süre :5-20 saat arası bireysel ve grup eğitimi
3. Aylık Süre :12-20 saat arası bireysel ve grup eğitimi
4. Yıllık Süre :144-240 saat arası bireysel ve grup eğitimi

PROGRAMIN İÇERİĞİ

A. ALICI DİL BECERİLERİ

Dinleme ve işitsel algı becerileri

1. Sesi fark etme
2. Sesin geldiği kaynağı tanımlama
3. Kaynağı ile sesini birleştirme
4. Ses ile anlam ilişkisi kurma
5. Sesin geldiği yönü tayin etme
6. Sesler arasındaki farklılıkları ayırt etme
7. Değişik sesleri taklit edebilme becerisini kazanma
8. Ritim tutma
9. İsmine tepkide bulunma
10. Olumlu ve olumsuz ifadeleri anlama
11. Sorulara(ne, kim, nerde) uygun tepkide bulunma
12. Kelimeleri tanıma ve ayırt etme
13. Yaşına uygun bir öykü ya da masalı dikkatle dinleme
14. Basit komutları dinleme ve yerine getirme
15. Kavramı ile ilgili ifadeleri (zaman, mekan, renk vb.) anlama
16. Karmaşık komutları (3 ve daha fazla) dinleme ve yerine getirme

B. İFADE EDİCİ DİL BECERİLERİ

1. Sesli gülme
2. Kendi çıkardığı sesleri fark etme
3. Ses taklidi ve tekrarı yapma
4. İsteklerini ses ile ifade etme
5. Tek kelimeli ifadeler kullanma

6. Vücudun bölümlerinden en az birini ayırt edebilme ve ifade etme
7. Sorulara tek kelimeler ile cevap verme
8. İki kelimeli cümleleri ifade etme
9. Adını ve soyadını ifade etme
10. Ne, kim, nerede gibi basit sorular sorma
11. Aile bireylerinin isimlerini kullanma
12. Ben, benim, o gibi zamirleri ifade etme
13. Basit tekerleme ya da şarkıları ifade etme
14. 50 ve daha fazla anlaşılır kelime ifade etme
15. Olumlu ve olumsuz cümleleri ifade etme
16. Tercihli (..mısın ..misin? yada ..mı ..mi?) sorulara cevap verme
17. 2 sayıyı ya da nesne ismini tekrarlama, sayma
18. En az bir rengi isimlendirme
19. Üç ya da daha fazla kelimeli cümleler kurma
20. Çoğul takıları kullanmaya başlama,
21. Basit zaman kavramlarını ifade etme
22. Nesnelerin renk özelliklerini ifade etme
23. Nesnelerin durumsal özelliklerini ifade etme
24. Nesnelerin sayısal özelliklerini ifade etme
25. Zıt kavramları ifade etme
26. Duyguları ifade eden sözcükleri kullanma
27. Yapılan işe uygun eylemleri ifade etme
28. Şarkı söyleme
29. Bir hikâyeyi oluş sırasına uygun olarak anlatma
30. Günlük yaşama ait olayları akıcı biçimde anlatma
31. Karmaşık hikâyeleri olay sırasına uygun biçimde anlatma
32. Türk dilini kurallarına uygun olarak yaşlıları düzeyinde kullanma

C. BİLİŞSEL YETERLİKLERİ

1. Eşleştirme çalışmaları
  - a. Gerçek nesnelerle renk, sayı, şekil eşleştirme
  - b. Resimli kartlarla renk, sayı, şekil eşleştirme

2. Genelleştirme
  - a. Nesne-nesne eşleştirme
  - b. Nesne-renk eşleştirme
  - c. Nesne-sayı eşleştirme
  - d. Nesne-şekil eşleştirme
  - e. Renk-sayı eşleştirme
  - f. Renk-şekil eşleştirme
  - g. Sayı-şekil eşleştirme
3. Tanıma-tanımlama çalışmaları
  - a. Renk kavramı
  - b. Şekil kavramı
  - c. Zıt kavramlar
  - d. Sayı kavramları
  - e. İlişkili kavramlar
  - f. Benzerlik-farklılık
  - g. Mekan kavramı
  - h. Zaman kavramı
  - i. Ölçü araçları
  - j. Ölçü birimi
4. Sınıflama
  - a. Renk kavramı
  - b. Şekil kavramı
  - c. Zıt kavramlar
  - d. Sayı kavramları
  - e. İlişkili kavramlar
  - f. Benzerlik-farklılık
  - g. Yön ve mekan kavramı
  - h. Zaman kavramı
  - i. Ölçü araçları
  - j. Ölçü birimi

5. Anlatma-yorumlama çalışmaları
  - a. Resim anlatma
  - b. Gördüğü bir olayı anlatma
  - c. Duyduğu bir olayı anlatma
  - d. Resim yorumlama
  - e. Olay kartlarını yorumlama
  - f. Eksik veya yanlış olanı bulabilme
  - g. Gördüğü bir olayı yorumlama
  - h. Duyduğu bir olayı yorumlama
  - i. Olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurabilme
  - j. Duygu ve düşüncelerini anlatma
6. Dikkat yoğunlaştırma ve bellek gelişim çalışmaları
  - a. Dikkati yoğunlaştırma (2 dakikalık süreyle dikkatini verme etkinlikleri ile başlanır ve aşağıdaki uygulamalarla bu sürenin arttırılması amaçlanır.)
    - i. Kartlarla yapılan çalışmalar
    - ii. Boncuklarla yapılan çalışmalar
    - iii. Yap-bozlarla yapılan çalışmalar
    - iv. Sözel uyaranları yerine getirme
    - v. Bireysel ve grup oyunları
    - vi. Sınırlı boyama
    - vii. Origami yapma
  - b. Bellek çalışmaları
    - i. İşitsel Bellek Çalışmaları (kısa/uzun süreli bellek)
      - 1) Sayı tekrarları
      - 2) Hece tekrarları
      - 3) Kelime tekrarları
      - 4) Cümle tekrarları
    - ii. Görsel Bellek Çalışmaları
      - 1) Eksik olanı bulma
      - 2) Gösterilip kapatılan bir resmi sorulduğunda anlatabilme
      - 3) Gösterilip kapatılan bir resmin içindeki bir nesneyi anımsama
      - 4) Kısa süreli gösterilen bir şekli bellekten çizebilme

7. Yazmaya hazırlık çalışmaları

a. Yazı yazma becerisinin kazandırılmasında dikkat edilecek noktalar (Birey daima dominant elini kullanmalıdır. Sembolleri yazarken daima soldan-sağa yazılmalıdır. Bireyin yazı sembollerini başlangıçta kendi istediği gibi, daha sonra gerçeğe daha yakın, en sonra gerçek sembolleri çizmesi sıralamasına izin verilmeli ve birey zorlanmamalıdır.)

b. Yazı yazmaya hazırlıkta

- i. Çeşitli çizgiler çizmek
- ii. Alt, üst ve üzerinde kavramlarını anlama
- iii. Devamlılığı olan aynı yönde düz çizgi çizme
- iv. Resim, şekil kopya etmek
- v. Sesli harfleri büyük-küçük yazma
- vi. Sessiz harf sembollerini büyük-küçük yazma

8. Okumaya hazırlık çalışmaları

a. Eşleştirme Çalışmaları

- i. Sesli harfleri eşleştirme
- ii. Sessiz harfleri eşleştirme
- iii. Heceleri eşleştirme

b. Ayırt etme

- i. İstenilen harfi diğer harfler arasından seçebilme
- ii. İstenilen heceyi diğer heceler arasından seçebilme

c. İfade edebilme

- i. Gösterilen harfi okuyabilme
- ii. Gösterilen heceyi okuyabilme
- iii. Anlamsız kelimeleri okuma
- iv. Anlamli kelimeleri okuma
- v. Metin içinde istenen basit kelimeleri bulma, okuma
- vi. Basit cümleleri okuma
- vii. Metni okuma

E. SOSYAL –DUYGUSAL YETERLİKLERİ

1. Selamlaşma
2. Sırasını bekleme
3. Paylaşma
4. Sorumluluk alma
5. Verilen görevi yerine getireme
6. Yaşlıları ile iletişim kurma
7. Kendini ifade etme
8. Sınıf içi kurallarına uyma
9. Başladığı işi bitirme
10. Gerekğinde yardım isteyebilme
11. Grup çalışması yapabilme

F. MOTOR BECERİLERİ

1. Büyük kas motor becerileri
2. Küçük kas motor becerileri
  - a. Tek el-göz koordinasyonuna yönelik becerileri kazanma
  - b. Çift el-göz koordinasyonuna yönelik becerileri kazanma
  - c. El-kol koordinasyon çalışmaları:
  - d. Görsel-Motor koordinasyon çalışmaları

G-TEMEL YAŞAM BECERİLERİ

1. Kendi başına giyinip soyunma
2. Yardımsız yemek yiyebilme
3. Temizlik alışkanlıklarını edinme
4. Tuvalet alışkanlığı kazanma
5. Basit ev işlerini yapma

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ ESASLAR

A. ÖN DEĞERLENDİRME

1. Çocuğun iletişime yönelik bilişsel, sosyal gelişimi hakkında görüşme formları ve kontrol listeleri kullanılarak bilgi alınma
2. Kişisel bilgiler ile hastalığın geçmişi hakkında bilgi alınma
3. Bireyin ailesi ile birlikte programın uygulanacağı odada doğal iletişimlerinin gözlemlene
4. Bireyin ihtiyacına göre farklı ortamlarda (ev, okul ve işyeri) gözlenmesi ve görüşme yapma
5. Gelişimsel değerlendirme
  - i. Dil gelişimi
  - ii. Psikomotor gelişim
  - iii. Bilişsel gelişim
  - iv. Sosyal-duygusal gelişim
6. İşitsel algı ve dil gelişiminin ayrıntılı değerlendirme
7. Zeka ve Performans testleri ile uygulama
8. Aileye, gözlem sonuçları ve uygulanacak dil ve konuşma programı ile ilgili bilgi verilme

B. SON DEĞERLENDİRME

1. Son Değerlendirme

Programın bitiminde uygulanan rehabilitasyon ve eğitimin etkisini belirlemek için gelinen düzey hakkında bilgilenmek ve programın sonuçlandırılmasını sağlamak için değerlendirme tekrar edilir. .

2. Aile Eğitimi

a. Ailenin Bilgilendirilmesi:

- i. Bireyin iletişim ve dil becerilerinin fonksiyonel kullanımı, akıcılık becerileri, konuşma hızı ve ritminin fonksiyonel kullanımı konusunda bilgilendirilir.
- ii. Günlük yaşam aktivitelerinin eğitimi hakkında bilgilendirilir.
- iii. Bu program ile ayrıca dil ve konuşma sorunu olan bireylerin ailelerinin çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve çocuklarında sözel iletişim isteği uyandırabilmeleri beklenmektedir.

b. Evde Uygulanacak Egzersizlerin Aileye Öğretilmesi:

Program süresince ailenin terapisti izlemesi sağlanır. Program bitiminde son değerlendirmeye göre evde yapılacak egzersiz ve uygulamalar belirlenir ve bu uygulamalar aileye öğretilir.

PROGRAMIN UYGULANMASINDA KULLANILACAK ÖĞRETİM ARAÇ-GEREÇLERİ

1.Sesli ve renkli oyuncaklar (Peluş ve plastik hayvanlar, taşıtlar, bebekler, legolar, hamur vs.)

2. Resimli kartlar

3. Oyun kartları

4. Eşleme kartları

5. Sıralama kartları

6. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne uygun olarak öğretmenler tarafından seçilmiş olan okuma ve resimli hikaye kitapları

7. Değerlendirme Formları

8. Test Materyalleri

9. Resimlendirilmiş fiş cümleleri

10. Farklı uzunlukta ve kalınlıkta pipetler

11. Mumlar, üflelemeli oyuncaklar

12. Abaküs

13. Renkli küpler,boncuklar, balonlar, geometrik şekiller

14. Ses kayıt cihazı

15. Ayna

16. Kırtasiye malzemeleri (Makas, kalemler, boyalar, yapıştırıcılar, kağıtlar vb.)

17. Oyun köşeleri (doğa köşesi, evcilik köşesi, oyuncak tamir köşesi)

18. Uygulama evi

19. Bilgisayar destekli eğitim için Cd ve disketler, ses efektlerinin olduğu kaset çalarlar,

20. Müzik aletleri (davul, zil, def,flüt org, marakas, ksilefon vb..)